

בס"ד. שיחה לא' – ראש-חודש אלול, ה'תשנ"ד*.

א. פאה נכרית¹ הו"ע שנוגע לבנים ולבני בנים, לפרנסה ולבריאות, כדאי² בזהר³ שהדבר נוגע לבני חיי ומזוני.

אין לשאול מדוע פלונית ופלונית אינה חובשת פאה נכרית ואינה נוהגת כראוי, ומ"מ טוב לה בבני חיי ומזוני והצלחה בכל עניני. ראשית, אין אדם יודע מה קורה אצל זולתו, ואיזה צרות יש לו, שהרי אף אדם אינו מספר לחבירו מה מתרחש אצלו. ושנית, אין להביט ("פאָרקוקן זיך") על הזולת, אלא יש לקיים את ציווי הקב"ה.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר כאן הענין ד"כי אתם המעט מכל העמים"³].

ישנם בעולם גויים רבים יותר מאשר יהודים, וטוב להם. וכי משום כך יש לעשות כמעשי הגויים? – אילו היו עושים כן, לא הי' העם היהודי קיים רח"ל מזה זמן רב.

כאשר אשה יהודי' הולכת בשוק ללא פאה נכרית, אין שום חילוק בינה לבין נשים אחרות, אבל כשהיא הולכת חבושה פאה נכרית, אפשר להכיר שהיא אשה יהודי' אדוקה בתומ"צ.

אמנם אין צורך להכריז בשוק "אני אדוקה בתומ"צ", אבל...

וכי ממי מתביישים, מהחברה או מפלונית בת פלונית? ומה יאמרו, שאשה פלונית היא יהודי' שומרת דת משה⁴? וכי מהי החרפה בכך?

האם דורשים בכך מסירות נפש גדולה מדי? אילו לא הי' רח"ל מה לאכול, הילדים היו רעבים, והיו דורשים שמירת שבת במסחר ופרנסה – היתה זו מסירות נפש גדולה, והיו עושים זאת בלי ספק.

(* שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ובראשה רשם בכתי"ק: שיחה לא' ר"ח אלול ה'תשנ"ד, ונדפסה בהוספות ללקו"ש ח"ג ע' 188 ואילך (ס"א-ד), וח"ח ע' 459 ואילך (ס"ה ואילך). במהדורה זו ניתוספו בהערות איזה פרטים מעלי-ההגהה המקוריים, ועוד איזה ציוני מ"מ שניתוספו ע"י המו"ל.

(1) ראה גם מכתב ז' אייר שנה זו (אג"ק ח"ט ע' יח ואילך), ובהנסמך בהערות שם.

(2) ח"ג קכו, א.

(3) ואתחנן ז, ז.

(4) ראה כתובות עב, סע"א ובפרש"י. רמב"ם הל' אישות פכ"ד הי"א.

ב. כאשר הולכים, למשל, לרופא, הרי אף שאינו מבין בשכלו מדוע נותן הרופא תרופה פלונית, מ"מ מאמינים בו וסומכים עליו. וכן אמא שבנה אינו יכול לעכל את החלב, ופונה לרופא ילדים שיחליף את ה"פֶּאָרְמולֶא" — האם תאמר האמא, שבנה שוכב בעריסה, שהיא תמתין, תלך ל"קאָלעדזש" ל-5 שנים כדי להתלמד ולהבין את מה שהרופא יודע עתה, ורק אז תעשה כן?

— הי' אצלי "סטודנט" מ"קאָלעדזש", ואמר לי שאינו מניח תפילין ואינו לובש ציצית, משום שאינו מבין בשכלו מדוע יש לעשות כן... —

הסיבה היחידה שאין רוצים לחבוש פאה נכרית היא — משום שלא מבינים בשכל האישי שיש צורך בזה. מדוע אין סומכים על הקב"ה? כשמצווים "להשקיע דולר אחד", ומבטיחים תמורתו "מאה אלף דולר" — הרי אפילו על הספק כדאי לעשות זאת!

ג. החילוק בין פאה נכרית למטפחת הוא בכך, שבנוגע לפאה נכרית אין ברירה על אתר, ובנוגע למטפחת יש ברירה להסירה. למשל, כשיושבים במסיבת אנשים, הרי כשהאשה חבושה פאה נכרית, אפילו אם ייכנס "פרעזידענט אייזענהאָווער" — לא תסיר את הפאה, משא"כ בנוגע למטפחת — קל להסירה.

הטענה שלא סוכם ע"ד חבישת פאה נכרית מקודם (קודם החתונה) — אינה טענה כלל: וכי זהו ענין שצריך לעשותו כדי לקיים הבטחה?! דבר זה צריך לעשות — משום שהוא מביא הצלחה ואושר אמיתי לבעל, לאשה, לבנים ולבני־בנים.

פעם היו מגלחים את הראש לגמרי; מאוחר יותר נעשה המנהג לחבוש פאה נכרית ע"ג השיער. ובפרט בזמננו, שאפשר להשיג פאה נכרית בכל הצבעים, והיא נראית יפה עוד יותר מהשיער שלה עצמה.

תתבונן האשה בעצמה (ואין צורך לשם כך בהתבוננות גדולה של שעה או מחצית השעה) מהי הסיבה האמיתית לכך שהיא אינה רוצה לחבוש פאה נכרית אלא מטפחת — כיון שיודעת היא שבנוגע לפאה נכרית אין ברירה להסירה כשהיא יושבת במסיבה או הולכת בשוק,

נכרית לראשונה, הי' זה אז דבר חדש, ודיברו אודותי, כיון שעדיין לא הי' אז המנהג לחבוש פאה נכרית.

(5) ראה גם תו"מ ח"ה ע' 109.

(6) נשיא ארה"ב באותה עת (המו"2).

(7) כאשר אמו של כ"ק מו"ח אדמו"ר

(הרבנית שטערנא שרה נ"ע) חבשה פאה

משא"כ בנוגע למטפחת יודעת היא שיש לה ברירה, שביכלתה להסיטה למעלה יותר ויותר, או לפעמים להסירה לגמרי. ודבר זה ידוע הרבה מהמציאות.

יכולה היא לטעון, שהיא תלך לבושה במטפחת כראוי. — בודאי שטוב הדבר אם יהי' כך, אבל מהמציאות יודעים שאין הדבר כן.

וא"כ, לשם מה תקבל על עצמה נסיון גדול כ"כ? — אנו מבקשים בכל יום קודם התפלה "ואל תביאנו לא לידי נסיון"⁸, וא"כ, כיצד יתכן שרוצה לקבל על עצמה נסיון כזה? מי לנו גדול מדוד המלך, שהגמרא⁹ אומרת עליו שהרגו להיצה"ר לגמרי, ומ"מ גם הוא נכשל בנסיון¹⁰.

אפילו ה"רפורמים" אינם אומרים שחבישת פאה נכרית היא "אנטי-מוסרית" ("אנטי-מאָראַליש אָדער אַנטי-עטיש"); הם אומרים רק שזוהי "אופנה ישנה" ("אַלט-מאָדיש"). וא"כ, ממה חוששים? — יאמרו שהולכת כאן בת ישראל.

ד. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר¹¹, כיצד קרה הדבר שבפראַנקפורט היו יהודים אדוקים ביותר בתומ"צ, ששמם התפרסם ("זיי האָבן גע'שם'ט") בכל גרמניא באדיקותם, אף שבתחילה היו שם כל ה"משכילים" הגדולים. דבר זה קרה על-ידי שלוש נשים מישראל, שהתעקשו אז בתוקף על חבישת "פאה נכרית", על טהרת המשפחה ועל חינוך הכשר לילדיהן, והדבר פעל גם על אנשים ונשים אחרים, ובמשך הזמן עדה שלמה מישראל בפראַנקפורט נשתנתה לטוב.

*

ה. כמו כן בנוגע ל"טלוויזיא" ("טעלעוויזשאַן"): זוהי פרצה גדולה שאין כמוה. אפילו הגויים יצאו עתה ברעש נגד ה"טלוויזיא", המביאה הרס וחורבן ("מאַכט אַ תל") על הילדים, וחושבים כיצד לחזור מזה עד כמה שאפשר. אבוי לנו ("אָך און וויי") שבנ"י צריכים ללמוד מהגוים. ובפרט מה שאירע לאחרונה עם ארבעה ילדים מישראל¹², ומקרים דומים נוספים של הרג ורצח בני-אדם. הכל מודים שאחת הסיבות לכך היא — ה"טלוויזיא" והסרטים, שבהם מתבוננים בבני-אדם ההורגים ויורים זה בזה.

(8) נוסח ברכות השחר.

(9) ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה. סוטה פ"ה אג"ק ח"א ריש ע' שמב.

(10) שהואשמו ברצח ר"ל (החול"ט).

(11) ראה סנהדרין קז, א.

ובקשר לה"טענה" שזהו ענין של הכרח — מה הי' מצב העולם לפני עשר שנים, לפני שהופיעה ה"טלוויזיא"? וכי אז לא התנהל העולם עם כל הענינים?!

ו. ועוד ענין בזה:

אפילו אם יחשוב אדם שהוא יסתכל רק בתכניות ה"דתיות" של ה"טלוויזיא", שבהן מותר להסתכל — כיצד יכולים ההורים לערוב לילדיהם שלא יסתכלו בתכניות אחרות, שבהן אסור להסתכל, בטענה, שמכיוון שההורים מסתכלים ב"טלוויזיא", יכולים גם הם להסתכל במה שברצונם! ובפרט כאן ב"אמריקא", שהילדים אינם שומעים כ"כ בקול הוריהם... ומי יכול לערוב עבור ההורים עצמם, שהם עצמם לא ייכשלו; היום מסתכלים הם בתכנית המותרת, ומחר יחטפו מבט קצר על תכנית אחרת, ולאט לאט יהי' "הותרה לו"¹³ לגמרי.

ריעותא נוספת תצא מזה בנוגע לאנשים אחרים — שיידעו שלפלוני בן פלוני יש "טלוויזיא", עם היותו עטור זקן מלא, והרי הלה לא יידע אם שם מסתכלים רק בתכניות שבהם מותר להסתכל, והוא יסתכל בכל התכניות, אפילו אלו שאסור להסתכל בהם, על סמך ה"היתר" של הראשון.

ז. מה ששואלים: מדוע לפלוני בן פלוני יש "טלוויזיא"? וגם ליהודים יראי-שמים, ואפילו ליהודים חסידיים, וא"כ, יש להביט עליהם, הרי זה, למשל, כמו שבגשמיות ישנם רמ"ח אברים, ולא כל האברים בריאים אצל האדם, אצל א' חלש כח הראי', אצל חבירו אבר אחר, וכדומה — וכי יאמר אדם, שמכיוון שפלוני חולה בעיניו, צריך גם הוא להיות חולה בעיניו? ...!

וכן הוא גם ברוחניות: אין אדם שהוא בשלימות, אלא עושים כפי היכולת בקיום התורה והמצוות. וא"כ, לשם מה ללמוד מהזולת ענין בלת־רצוי?

כל אלו שיש ברשותם "טלוויזיא" — הרי אף אחד מהם לא יאמר שקנה זאת כדי שעי"ז יתוספו אצלו יראת-שמים ומדות טובות. לכל אחד יש "תירוץ" על כך — אם עבור רהיט כלשהו ("א שטיק פאָרניטשער") בבית, או בגלל האשה, או שאומר שקיבלה במתנה, ומה יעשה — האם יזרקנה? ...!

14) תיבות אלו אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בבת-שחוק (המו"ל).

13) ראה יומא פו, ב. וש"נ.

ח. פעם נהגו להזהר שלא לעבור בסמוך לבית־תיפלתם, והיו מעדיפים ללכת מסביב. אמא לא היתה מניחה לבנה להתקרב לבית־תיפלתם, או לראות שתי וערב. ואילו היום — הרי ע"י ה"טלוויזיא" מביאים אל תוך הבית את בית־תיפלתם, את ה"גלח" ואת השתי וערב רח"ל!

רב צעיר א', דוקא הגון וירא־שמים משייבה אדוקה בתומ"צ, סיפר שהוא מקשיב ומסתכל ב"טלוויזיא" בכל יום מהשעה 12 עד 1. בזמן זה מדבר "גלח", ומדרשתו ("ספיטש") של ה"גלח" לומד הוא מה לדרוש כבימה אצלו בבית־הכנסת! — הוא אמר זאת בתמימות, ואף חשב שהוא עושה זאת לשם שמים, כדי שיהי' לו מה לדרוש בביהכנ"ס, והוא עצמו כלל אינו מרגיש את האיסור הגדול שבזה.

פעם היו מוסרים נפשם שלא לשמוע את דרשתו של ה"גלח", והיום, ע"י ה"טלוויזיא", מביאים את ה"גלח" הביתה, ועוד מכניסים זאת בקדושה — "לשם שמים"...

ט. זו היתה דרכם של המשכילים הראשונים בסימתם "יהודי בביתך ואדם בצאתך", שביניהם היו גם רבנים מוסמכים.

ואף שלכאורה מדוע לא הי' הדבר כדבעי — בשולחן ערוך אין שום איסור על זה, ואמנם אין צורך לילך בשוק ולהכריז "אני אדוק בתומ"צ", וא"כ מה הי' האיסור בהסימא שלהם? — ומ"מ, ראינו במציאות מה נעשה מהם, ומבניהם ומבני בניהם לא נשאר שום זכר של יהדות.

סיפרו¹⁵ על שוחט בעיירה ל. שלבש "ערדליים" ("קאָלאָשען", "ראָבערס"), והעבירוהו מהשחיטה. ואף שלכאורה מהו האיסור בזה — כ"ק מו"ח אדמו"ר בעצמו הלך גם הוא ב"ערדליים"! אלא שבאותו הזמן של השוחט הי' זה דבר חדש, ולבשום רק אלו מבני ישראל שהתלבשו והתנהגו במנהג ה"פריצים", נטלו חלק במסיבות ההוללות שלהם ("אין זייערע בעלער און הוליינקעס") וכדומה, ומי שלבשם — ידעו שסר מן הדרך ("אַז ער איז קאַליע געוואָרען"), והסוף הי' — שנתגלה שאכן סר מן הדרך, וגם בני ביתו.

י. פעם בא לליובאָוויטש יהודי, ושאל: וכי "קונץ" הוא לשבת בליובאָוויטש, להסתגר בחדרו ולהיות יהודי ירא־שמים? להיות

(15) ראה גם מכתב כ"ז תמוז שנה זו (אג"ק ח"ט ע' רטז). ועוד.

בפעטערבורג, ללכת ברחוב, ושם לא לחטוא — זהו דבר משמעותי ("דאָס איז אַ זאַך"). ומוסיף ואומר: וגם זה איננו "קונץ"; להיות בפעטערבורג, להכנס לתיאטרון, ולשבת בעיניים עצומות ולא לחטוא — זהו דבר משמעותי. ומוסיף ואומר: וגם בזה לא די; לשבת בתיאטרון בפעטערבורג בעיניים פקוחות, ואז לא לחטוא — זהו דבר משמעותי. ומוסיף היהודי ואומר: וגם בזה לא די; להכנס לתיאטרון, ולעמוד קרוב לבימה ("סטיידזש") שעלי' משחקים ה"שחקנים", ולא לחטוא — זהו דבר גדול ומשמעותי. וכך מנה פתק שלם.

ובכן: יכול כאו"א לתאר לעצמו שחשבון כזה יכול להסיר את האדם מן הדרך לשאול תחתית¹⁶.

ראו לתקן ענינים אלו בעירכם, וביכלתכם להתחיל בזה אפילו בני. כיון שכאן נדרש ביותר לתקן ענינים אלו.

16) יש לדעת שהכל הוא נסיונות, והכוונה היא — "כי מנסה גו' לדעת הישכם אוהבים את ה' אלקיכם" (פ' ראה יג, ד. וראה לקו"ת פ' ראה יט, ב ואילך. ובכ"מ).